

Մէկը սրտի ցաւ է ունենում. գնում է մանգալու: Դաշտում տեսնում է, որ մի խոտ է բուսած լինում, տնրւնները ոսկու պէս գեղնած: «Հաւասը» գալիս է. տերւենները պոկում, մանրում է և թղթի մի կտորի մէջ փաթեցնում, գնում է բերանը, ծխում: Դրա վրայ սրտի ցաւը մեղմանում, անցնում է: Դրանից է մնացել թութուն ծխելու սովորութիւնը:

Մի հարուստ մարդ մի շատ խոցոտ աղջիկ է ունենում: Հայրը նրա համար շատ փող է կորցնում, բայց չի կարողանում լաւացնել: Աղջիկը տեսնելով, որ իր պատճառով Հայրը միշտ «նամու» է լինում, գլուխը վերցնում, գնում է մի մեծ անտառ: Պատահամբ այստեղ մի փոքր, ծաղկած թուփ է տեսնում: Մտածում է փորձել այդ թփի տերւենները ճղել ու ջուրը քսել երեսի խոցերին: Այդպէս էլ անում է. անում է ու լաւնում: Իսկոյն վազում է տուն և հօրը պատմում ծառի դուրսիւնը: Հայրը հետաքրքրուած, աղջկան հետ գնում, գրտնում է այդ բժշկարար թուփը և տանում իրանց մօտ տնկում. — դա թութունն էր:

«Իւշ-գիւշ» *) ասուած ծաղկից չորս ծաղկաւորը որ զրտնեն ու թանի մէջ գցեն, ոսկի կը դառնայ:

Պաւստը ով որ գլխիցն ուտէ, ամուսինը կը մեռնի:

Վ. Կ Ե Ն Պ ա Ն Ե Ի Ն Ե Ր.

Կենդանիների պաշտամունքի մասին, ինչպէս և ծառերի ու բոյսերի, նրանց մօտ ոչինչ չի յիշում: Գոնէ ինձ յայտնի չեն այնպիսի թռչուններ ու կաթնասուններ, որ նրանց մօտ պաշտուէին և մեղք համարուէր նրանց սպանելը կամ բուռը քանդելը: Ճիշտ է՝ կան միջանի թռչուններ ու կաթնասուններ, որոնց միսը համշէնցին չի ուտում, բայց այդ ոչ թէ պաշտելուց, ինչքան զգուշուց, ու սովոր չը լինելուց: Այսպէս՝ Պաշտակին ոչ ոք չի սիրում, ոչ էլ պաշտում. երբեմն բռնում, զարկում են, բայց միսն ամենքը չեն ուտում. ուտողներ էլ կան, չուտողներ էլ: Քիչ-շատ միւսներից աւելի քնքոյշ վերա-

*) Մի տեսակ խոտ է, որ միշտ երեք ծաղիկ է բերում:

բերում են աղանդուն, «պօրշուկին» (սարեակ), ծիծեռնակին. բայց դարձեալ գրանցից ոչ մէկին սպանելը մեղք չեն համարում, իսկ առաջին երկուսին հօ համով ուտում են: Այսօր տառապանքներից, բացի սովորականներից՝ նրանք չեն ուտում նապաստակի միսը, ինչպէս և շատ տեղ վայրի կենդանիներից ամենից աւելի սիրում են եղնիկներին, բայց գրանց բռնելն ու միսն ուտելը ոչ ոք մեղք չի համարում:

ա. Թ ո չ ու ն ն ե ռ.

Հաւ: Հաւն ու ճնճողուկը մէկ անգամ եկել են իրար մօտ: Ճնճողուկն ասել է. «Ատուած թէ Հրաման տալ, ես պիտի թռչնեմ»: Հաւն էլ պարծեցել է. թէ «Ատուած Հրաման տալ, չը տալ, ես պիտի թռչնեմ»: Ճնճողուկը փորձել՝ աջողուել է. Հաւը մնացել է, չի կարողացել:

Հաւի Համար ասում են, թէ սատանայ է. գիշերով նրան բռնելը լաւ չեն համարում:

«Կուկու»: «Կուկուն» սուաջ մարդ է եղել: Երկու եղբայր իրար կորցրել են. դրա համար է որ մինչև հիմա էլ իրար ման են գալիս ու ձայն տալիս:

«Կուկուի» մատին պատմում են, թէ ով որ դարնան, վաղ առաւօտեան, չը լուացուած, «ծունր» չարած, հաց չը կերած՝ առաջին անգամ նրա ձայնը լսէ, «Կուկուն» նրան «կալէ կու», ալսինքն՝ կը կալէ (? կը բռնէ): Այն տարին նրա գործը լաւ չի գնալ. աջողութիւն չի ունենալ: Դրա համար դարնան առաւօտները վերկենալուն պէս՝ պէտք է շուտ լուացուել, աղօթքը շուտ ասել և շուտ էլ հաց ուտել: Ոմանք վերկենալուն պէս՝ մի կտոր հաց բերանն են դնում, որ «չը կալուին»:

Խիծեռնակ: Խիծեռնակը առաջ ծառի վրայ է եղել բուն դնելիս. օձը ելել՝ պօջը կծել է. դրանից է որ նրա պօջը «չաթալ» է մնացել և բունն էլ քնեցած է շինում:

Բագէ: Պատմում են, որ մի պառաւ, իսկ ոմանց ասելով՝ ինքը Տիրամայրը, անեծել է բագէին—աղբիւրի ջուրը վերեւից պղտորելուն համար—որ ամառուայ Յ ամիսներին ջուր չը կա-

ըողանայ խմել. աչքին արիւն երևայ: Դրանից է որ բազէն այդ ամիսներին միշտ ծուռ է. որովհետեւ ծարաւ է և ջուր չի կարողանում խմել:

ԲՈՒ: Բուն Հին ժամանակ մարդ է եղել, մի շատ ծուլ մարդ, որ իբր համար շոր անգամ չէ կարողացել գտնել: Նրա մօտիկները զգուշով նրա ծուլութիւնից և մտքներում դնելով նրան մարդ դարձնել, մէկ օր տալիս են նրան իրանց շորերը և հետները եկեղեցի տանում: Այդտեղ յանկարծ բոլոր շոր տուողները մէկ խօսք արած՝ թափւում են վրան, լետ առնում իրանց շորերը և ծուլին մերկ ու տիկոր թողնում բազմութեան առաջ: Այդ նեղ ժամանակին ծուլին օգնութեան են հասնում թեւաւորները և ամեն մէկը նրանցից մի-մի փետուր տալով, ծածկում են նրա մերկութիւնը, հետները թռցնում, մարդկանց աչքերից ազատում: Բայց ապերախտը, փոխանակ կամաց-կամաց նրանց պարտքը տալու, սկսում է նրանց ցեղից կոտորել ու կոտորել: Աստծու ամեն զիշեր մի-մի թռչուն ուտել: Դրա վրայ սաստիկ բարկանում են նրա թեւաւոր ընկերները և խօսքը մէկ են անում, վճռում են որ Հէնց որ տեսնեն, մի լաւ պատժեն այդ անզգամին: Դրա համար է՝ որ բուն փախչում է լոյսից. ցերեկով չի երևում և միայն զիշերներն է դուրս դալիս:

«Սօնդիլիկ» (յուպու). Դրա համար էլ ասում են, թէ նոր հարս է եղել, մազերը սանդրելիս՝ տէգրը վրայ է եկել, ամօթից թռչուն է դառել և սանրը գլխին թռել, զնացել է:

ՏԱՏԲԱԿ. Չատ առաջ, մէկ անգամ իրիկնապահին երկու երեխայ, եղբայր ու քույր «սարն» անտառ են գնում՝ հորթեր փնտռելու: Երեխաները ման են գալիս, ման են գալիս, չեն գտնում: Ուշ զիշեր է դառնում, մնում են անտառում և տատառակ դառնում: Մինչև հիմայ էլ նրանք հորթերին են ման գալիս, և նրանց ձայն տալիս, նրանց կանչելու ձայնից՝ իրանց անունն է մնացել: (Այդ թռչունի անունը զբոլ շատ դժուար է ուղիղ արտայայտել. համշէնցիները մի կերպ՝ բերանը սղմած շրթունքներով են արտասանում, այնպէս որ հորթին կանչելու ձայնին է նմանւում «թֆիւ—թֆիւ»):

բ. Կաթնասուններ

Այժմ. Ոչխարը Աստծու ստեղծածն է, իսկ այժմ՝ սատանի։ Աստուած որ ոչխարին Հոգի է տալիս, նա իսկոյն վեր է կենում, սկսում է ման գալ, իսկ սատանան ինչքան աշխատում է, այժին չի կարողանում Հոգի տալ։ Ճարը կտրած՝ գնում է Աստծուն ասում է, թէ «Ինչ պէտք է անեմ, այժմ չի կանգնում»։ Աստուածն էլ նրան ասում է. «գնա՛, ասա՛, Աստծու Հրամանով ել, գնա՛»։ Սատանան գնում է այժին ասում. «Իմ Հրամանովս ել, գնա՛»։ Այժմ չի կանգնում։ Էլի գնում է Աստծու մօտ, ասում նրան. «ասեցի, բայց էլի չը շարժուեց»։ Աստուած էլի ասում է նրան. «գնա՛, ասա՛, Աստծու դօրու[թիւնով ել, կանգնիր]»։ Վերջապէս ճարը կտրած, գնում ասում է թէ չէ, այժմ իսկոյն ոտի է կանգնում։ Սատանի բարկութիւնը գալիս է. պոչին քացի որ չի խփում, պոչը վեր է ցցում։ Գրանից է որ այժի պոչը վեր դարձած է լինում։

Եղնիկ. Եղնիկներն Համար ասում են, Աստծու կովերն են։

Կատու. Կատուի մասին այս նախապաշարումներն են պատմում։

Կատու սպանելը մեղք են համարում, ասում են, որ սպանողի մատաղը չի ընդունուի։

Կատուն մարդու ձեռքից հաց չի ուտիլ, ընկած կուտի, մէկ էլ՝ աչքը խուփ կուտի, որ «ընդընը» (միւս կեանքում) «իւնքեար ընէ» (ուրանայ) կերածը։

Կատուն թէ որ Հիւանդի անկողնին մօտենայ, Հիւանդը չի մեռնիլ։

Մուկ. Մկան ու «պօսպօլի» (մեծ մուկ, крыса) Համար պատմում են, թէ «պօսպօլը» մէկ անգամ ուղեցել է ինամուլ-թիւն անել մկներին Հետ, նրանց ցեղից աղջիկ առնել, բայց մկները չեն տուել։ Գրա Համար «պօսպօլները» նրանց թշնամի են ընկել և մինչև այսօր էլ հալածում են։

Մկան Համար էլի ասում են, թէ Հարիւր տարեկան որ լինի, չղջիկ կը դառնայ։

Խոզ. Մէկ անգամ Հայի ու Թուրքի մարգարէները (Յիսուսն ու Մահմէտը) իրար Հետ խօսք են կապում դիտնից աղ-

ընդհանուր, թուրքի մարզարէն մեր մարզարէից մի քանի օր ժամանակ է ուզում, պայման դնելով, որ օրը Հասնելուն պէս, գան ու գաւազանը մէկ խփելուն՝ ջուրը դուրս Հասնէն: Այդ մի քանի օրում թուրքի մարզարէն ծածուկ Հողի տակ ջրով լիքը տկեր է թաղում, վերջը խաբար դրիւմ Հայի մարգարէին, որ դալ տեսնի, թէ ինչպէս է աղբիւր բղխեցնում: Հայի մարզարէն միամիտ գալիս է, խաբար չունենալով թուրքի թաղած տկերից: Միամիտ սրտով խփում է գաւազանը և յանկարծ չոր ու ցամաք գետնի տակից մի վճիտ ու մշտական աղբիւր է բղխում: Հերթը որ գալիս է թուրքի մարզարէին, ասում է որ ինքը այդտեղ չի խփել. տանում է տկեր թաղած տեղը: Խփում է մէկին, միւսին, երրորդին ջուր դուրս չի գալիս, խոզն եկել, Հողը փորել, տիկր ծակել, ջուրը Հասնի էր: Գնում է վերջին թաղած տկի մօտ. տեսնում է, որ այնտեղ էլ խողը գնացել, նոր փորել է և ինքն էլ տկի տեղ պառկել: Բարկացած՝ բռնում է խողի պոչից, ճճաւացնում նրան ու ասում. «այ մունդառ ըլլիս դու»: Իսկոյն Հայի մարզարէն էլ վրայ է բերում, թէ «Սալթ» (միայն) քու բռնած տեղդ մունդառ ըլի թեօղ (թող): Այդ է պատճառը, որ թուրքերը խողի միսը չեն ուտում, իսկ Հայերը միայն պոչն են դէն գցում:

ԳՈՒՄԵՐ. «Գոմշահղը» պարծեցել է, թէ «ինձ չը վերցնելու բեռ չի լինիլ. ծունկ որ չօքում եմ, վախենում եմ, թէ աշխարհը չը քանդուի»:

ԱՐԶ. Արջը առաջ յոյն է եղել: Մէկ օր ծառին նստած տանձ ուռնելիս է լինում: Պատահամբ նոյն ճանպով անցնելիս է լինում ինքը Քրիստոս Տէրը իր աշակերտներով: Քրիստոսը նրանից տանձ է ուզում, բայց նա տանձի տեղ՝ վերելից «խրթիզն» (միջի կճեպն ու կորիզը, «չեչը») է գցում: Երեք անգամ ուզում է Տէրը, երեք անգամին էլ որ ալկալէս է անում յոյնը, Տէրը բարկանում է վրան, և անիծում, ասելով. «գլխի վեր էլար, գլխի վեր իջնուա». (արջը գլխի վար է իջնում ծառից): Այդ խօսքերի ասելն ու նրա արջ դառնալը մէկ է լինում: Սրանք ասում են, թէ արջը առաջ մարդ է եղել, մայրն անիծել՝ արջ է դարձել:

Ուրիշներն էլ ասում են, թէ արջն առաջ «Հօրմի» (տոյն) տէրտէր է եղել:

դ. Երկակենցաղ կենդանիներ

Կրիա: Կրիան առաջ մարդ է եղել, ջրաղացպան, բայց շատ «Հախ» (վարձ) առնող և գողին մէկը: Խեղճի մէկը մի օր անիծում է նրան՝ անիրաւ վարձ վերցնելու համար, ասելով. «Քեզ տեսնեմ այդ «կօլօշը» (դժի աման, որով «Հախը» չափում են) գլխիտ վրայ անցած՝ ման դալիս»: Անէծքը կատարւում է և ջրաղացպանը դառնում է կրիա:

դ. Ձկներ ու ջրային կենդանիներ

Ձկների մասին առհասարակ աւանդութիւններ չը կան, երևի մեծ գետերից ու լճերից հեռու մնացած լինելու պատճառով: Ոչ հայրենիքում, ոչ էլ այստեղ մեծ գետեր ու լճեր չը կան, իսկ տեղ-տեղ թէև ծովն էլ հեռու չէ նրանցից, բայց ձկան համար յատուկ՝ ծովը գնալու ոչ ժամանակ ունեն, ոչ էլ սովորութիւն, թէև ամեն տեսակ ձկնեղէն էլ ուտում են:

Այսքան միայն ասում են, որ աշխարհում ամենամեծ «Հոգւօրը» (կենդանի) ձուկն է: Երևի լսել են կէտի մասին, բայց անունը չը գիտեն:

Ջրալին կենդանիներից մի նախապաշարմունք միայն լըսել եմ «խեչփարի» (խեցգետին) մասին:

Ասում են, թէ որ «խեչփարը» մարդու ձեռքից կծի, մինչև երկնքից ամպի ձայնը չը լսուի, կամ էշը 7 անգամ չը դուայ, չի թողնիլ, այնքան ամուր է կպչում:

ե. Օձ

Օձը սկզբում դրախտի դռնապան է եղել: Նա է եղել որ խաբէլ է Եւային: Դրա համար Աստուած անիծել է նրան և դրախտից դուրս արել: Օձը գնացել է, բայց մտքումը դրել է նրա ստեղծածներին միշտ վնասել: Բայց Աստուած յայտնել է նրան, որ նրանից մեռածներին մեղք չի հարցնելու: Դրանից է, որ օձից մեռածը ինչքան էլ մեղաւոր լինի, Աստուծո հրամանով անպատճառ արքայութիւն պիտի գնայ:

Օձի համար ասում են, որ նա ծնւում ու գոյանում է սպիտակ «քեաստօնա» կոչուած դրումից: «Քեաստօնա» դրումը

երբեմն շատ, անչափ մեծանում է և մէջը նշմարում է արեան նման կարմիր պուսու՝ Հէնց այդ պուտի համար ասում են, որ օձի արիւն է. որ նա զրանից է գոյանում և վերջը դուրս գալիս:

Պատմում են, որ մի տեղակ օձ կայ, որ զլիւին թաս ունի: Այդ թասը շատ դարմանալի յատկութիւն ունի. ով որ նրան տիրանայ, մի գանձի տէր կը դառնայ: Դա զիշերներն է դուրս գալիս թասի լուսով արածելու և սաստիկ լոյս է տալիս չորս կողմը:

Օձը որ սպանեն մէջը լորեա «սանդրին» (տնկեն), երբ բուսնի՝ դան, հանեն, զրպանը դնեն և տեղն ու տեղը պառկեն, զիշերը մի գազան կը գայ: Թէ որ նրանից վախենան, գազանը նրանց կուտէ, իսկ թէ չը վախենան, նրանք այնտեղ մեծ գանձ կը գտնեն:

Ոմանք ասում են, թէ օձի մէջ բուսած լորեան զրպանը գնողը ուրիշներին չի երևալ. իսկ ով որ ուտի՝ սատանին կը տեսնի:

Օձը երեկոյեան սպանելը լաւ չէ. սպանողը կը հիւանդանայ:

Օձը սպանելիս՝ ծնկից վեր բարձրացնելը, ասում են մեղք է:

Օձը թէ որ երկաթով սպանեն, լաւ չէ. արքայութիւն կը գնայ. դրա համար նրան երկաթով չեն սպանում, այլ փայտով:

Յո՛ւս ասել է, թէ ով որ իրան սպանէ, պէտք է եղբոր պէս թաղէ իրան: Դրա համար էլ օձը սպանելուց լիտոյ գետնին չեն թողնում, կամ ուղղակի ծառի վրայ են կախում և կամ թէ չէ գետինը փորում, հողի մէջ թաղում են:

Ասում են, որ եթէ գետնի երեսին մնայ, մեծ վնաս կարող է տալ մարդկանց իր քիստովը. դրան «օձօն քիստ» են ասում: Այդ քիստի համար ասում են, թէ փոքր ու ասեղի նման սասաիկ սուր բան է. եթէ մարդու ոտը մտնի, կարող է անբուժելի խոց և ուռուցք պատճառել. ինքն իրան կարող է վեր բարձրանալ մարմնի մէջ, նոյն իսկ մինչև գլուխը, և եթէ մնայ, վտանգաւոր դառնալ: Երբեմն մարմնի մի տեղից ինքն իրան ծակում է և դուրս գալիս:

Օձի Համար ասում են, որ «կօտեօշ» (եղջիւր) ունի: Մէկ անգամ ինձ ցոյց են տուել. դա մի փոքրիկ, սուրուլիկ, մի քիչ ծակած սև ոսկոր է, սևագոյն ու դրսից պլպլուն, ասում են, որ դա օձից է մնացել:

Ելի ասում են, թէ «թրւօնգը օձօնը Հրնու մաշտուն Հօմար շինուած է». այսինքն որ՝ Հրացանը օձի ու մարդու Համար է եղել: Օձն էլ, մարդն էլ մարդու թշնամիներ են, Հրացանն եղել է, որ մարդ իր երկու թշնամիներից պաշտպանուի: Մէկ էլ ասում են, եթէ որ օձին նշան անեն, չի դիպչի: Առաջին տեսած օձը կամ որևէ սողուն պէտք չէ ուղարկել. պէտք է թքել վրան ու անցնել «ցաւս վրադ» ասելով: Օձ որ սպանեն, անձրև կը գայ:

Կան թռչուններ, որոնք օձ են կուլ տալիս, ինչպէս ձրկընկուլ և այլն: Եթէ պատահի, որ մի այդպիսի թռչուն օձը բերնին թռչելիս լինի մէկի վրայով, մարդը «կեօխ» կը բռնուի: Եւ ամենավատ «կեօխը» օձիցն է լինում, դա ամենից դժուար է բռնելու:

Գ. Մ Ի Ջ Ա Տ Ե Ր

«Բուզը» (կովերին ու եցներին փախցնող-խալթող ճանճ, ՅԱՅԵ): Մէկ անգամ «բուզը» «էղրադ» է անում, բոլոր մալերը գնում են. միայն կովն ու եզր չեն գնում. դրա Համար «բուզը» մտքին է պահել և նրանց «բզեցնում է»:

«Բուզն» ասել է, թէ ծիծաղս չըզար, մալերին ծառերից կը թռցնէի. գոմէշին էլ կը բզեցնէի, բայց ծաղրս բռնում է չեմ կարողանում:

Վ. Մ ա Ր Դ՝

Մարդու հարմար հասկացումն ասում են որ տղամարդու կողքի ոսկորներից մէկը պակաս է: Այդ Հիմնում են Մովսէսական այն աւանդութեան վրայ, որ ասում է, թէ Աստուած Եւային ստեղծելու Համար Ադամի կողքից մի ոսկոր Հանեց: Կարծում են, եթէ Ադամին պակաս էր, Հիմա էլ ամեն տղամարդ մէկ ոսկոր պակաս կունենայ:

Երևա՛: Ադամի մարմինը պատուիրանազանցութիւնից առաջ դրսից ամբողջապէս եղունգով էր ծածկուած կաշուի տեղ:

Վերջը՝ երբ Աստուած բարկացաւ, պատժեց նրան, եղունգը վրայից առաւ, կաշին թողեց և մի քիչ տեղ միայն թող տուեց եղունգը՝ իբրեւ նշան հին վիճակի։ Դրա համար էլ այն կորցնողը պատժուում է։

Կտրած եղունգը կամ պէտք է թաղել և կամ այրել, թէ չէ՝ միւս կեանքում նրանից կուգին։ Կորցնողին կը պատժեն, մազէ կամրջից կանցկացնեն, որ բերէ, իսկ թաղածը կամ այրածը իրանից էլ առաջ կը գնայ։ Դրա համար եղունգ կտրելիս՝ ասում են. «ընդընը (միւս կեանքում) օր ուզիմ՝ հաղիր կաց»։

Եղունգի համար էլի ասում են. թէ ում եղունգը որ երկար լինի, ինչօք կը լինի։ Ով որ եղունգի վրայ շատ սպիտակ պոտեր ունենայ, ոչխարի բախտ կունենայ (այսինքն՝ ոչխարից օգուտ կը տեսնի)։

Մաւ։ Սանդրեւուց յետոյ զլլի թափած մազերը կամ պիտի թաղել և կամ այրել, թէ չէ՝ թէ որ այնպէս թափթփեն և ճնճղուկը տանի իր բունը, մարդը չգլխացաւի կը բռնուի, Ասում են, որ մազը ինչքան էլ մնայ հողում, չի փթիլ։

Մափեբ։ Ճկոյթն ու ցուցամատը իրար կպցնող մարդու համար ասում են, թէ մայրը նրան իր կաթը հալալ է արել։

Լեւո։ Ով որ լեղուն մօտեցնի արմունկին, կամ արմունկը տանի ուսից ներքեւ, նա թեւ կառնի, կը թռչի։

Կէն։ Կնոջ համար ասում են, թէ սատանայ է։ 2է որ նա է խաբել Ադամին. Ս. Կարապետի գլուխն էլ նա է կտրել տուել, կնոջ գերեզմանն աւելի խորն են փորում, որ չը լինի, թէ սատանան գայ, տանի իր մօտ։ Աղջիկներին ամեն կիրակի եկեղեցի չեն տանում, լաւ չեն համարում. տարին հազիւ մէկ երկու անգամ։

Հօր անէծաւ։ Ջրհեղեղի ժամանակն է լինում, ջուրը սկսում է չորս կողմից շատանալ ու մօտենալ։ Մի տեղ էլ օրօրոցում մանուկը քնած է լինում, հայրը մօտը չի լինում։ Մայրը տեսնելով, որ ջուրը քանի գնում հայ-հայ մեծանում է և պիտի խեղդուի, գնում կանգնում է ուղղակի օրօրոցի վրայ, որ ջրից բարձր մնայ ու չը խեղդուի, մտահան անելով պառկած երեխային։ Մի քիչ յետոյ հայրը որ գալիս է՝ տեսնում կնոջը

որոքոցի վրայ կանգնած, բարկացած չի համբերում, խփում է նրա երեսին, հրում օրօրոցի վրայից և առնում է օրօրոցը ուսին, որ երեսին ազատի: Դրա համար է, որ մօր անէծքը որդուն չի բռնում, իսկ հօր անէծքը, օ. դա մեծ բան է, վա՛յ այն որդուն, որ հօր բարկութիւնը կը շարժի և հօր անէծքին կարժանանայ, հօր անէծքը անպատշաճ կը բռնէ:

Կա՛ն: Հին ժամանակ կաթ եփելիս՝ ինչքան որ վեր ելել, աւելացել է, սառչելիս էլ նոյնքան է մնացել, չի պակսել: Բայց մէկ անգամ մի պառաւ կաթ եփելիս՝ եռ եկած ժամանակ մօտը չի եղել, կաթը բարձրացել, մի քիչ թափուել է: Դրա վրայ պառաւը չի համբերել. բարկացած թքել է վրան: Դրանից է, որ հիմա կաթի «բերէքէթը» կորել է, և եփ գալիս՝ աւելանում է, բայց սառչելիս՝ էլի պակսում է:

«Կա՛նիւր «եղէ պահէ»: Այս խօսքերը առածի տեղ են բանում. նշանակում է, որ ինչ չափով որ չափես, քեզ էլ այնպէս կը չափես: Աւանդութեամբ՝ իբր թէ Հին ժամանակ ծերացածներին կալաթով ձորն էին գցում: Մարդու մէկը երբ իր պառաւ մօրը կալաթն է դնում, որ ներքեւ դուրի, մայրը կալաթից ձայն է տալիս, թէ «որդիս, կալաթը քեզի պահէ»: Այդ խօսքերից որդին զգացում է, միտքը բացում և մօրն ազատում մահից:

VII. Եղանակի գուճակութիւններ

Նոր-որդու օրեր: Նոր տարու առաջին օրից մինչև 12, նալած թէ որ օրը ինչ եղանակ է, նրանց համապատասխան ամիսներն էլ այնպէս կանցնեն: Առաջին օրը՝ յունուարն է. 2-րդ՝ փետրուար և այլն. 12-դը—վերջի ամիսն է: Այսպէս՝ թէ որ առաջի օրը պարզ լինի, առհասարակ ամիսն էլ պարզ կանցնի. թէ սր յունուարի 12-ին ձիւն գայ, դեկտեմբերն էլ ձիւնով կանցնի:

«Վա՛րաւէ»: Փետրուարի 18-24 սկսում է Հիւսիսային ու հարաւային քամիների կռիւը: Կռիւր տեւում է մինչև փետրուարի 24 ի գիշերը, յաղթութիւնը այդ վերջի գիշերիցն է